

Отже, Ян Пасек мав неабиякий літературний талант, мав почуття гумору. Його мемуари дуже добре передають спосіб життя й мислення дрібного польського шляхтича, деякі цінні згадки ми тепер читаємо із захопленням.

Гавриленко Т.
НТУ «ХПІ»

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ У XVIII ст.

Вивчення культурних та освітніх надбань Києво-Могилянської академії є не тільки цікавим, а й актуальним для розвитку системи освіти в Україні.

Навчальний рік в академії розпочинався 1 вересня, хоча приймали й серед року (бо тут із розумінням ставилися до можливостей різних сімей відпустити дитину чи парубка з дому на навчання в той чи інший час). Вікових обмежень не було: в академії дотримувалися просвітницьких ідей, тобто прагнули дати знання якнайбільшій кількості молоді. Із новоприбулими префект проводив співбесіду: «отведывал память и остроумие». Після тестування він відправляв прибулого до того чи іншого класу.

Уроки (лекції) тривали 1 годину. З 8 ранку до 6 вечора всього було 8 уроків з перервою на 2 години. Організацією навчання займався префект, який мав право контролювати уроки й знання студентів. У граматичних класах учителям призначали помічника зі старших студентів – аудитора. Були й інші посади серед студентів: дзвінник – будив бурсаків і дзвонив на початку і в кінці уроку; калефактор – за наказом учителя виконував дрібні покарання.

Щосуботи учні граматичних класів складали своєрідний іспит з матеріалу, пройденого за тиждень, – суботівки. У кінці року на основі поточного контролю виставляли річні оцінки. Студентів, які погано навчалися, не відраховували, їх просто не переводили до старшого класу. Тим, хто скінчив навчання, видавали атестат за підписами ректора й префекта. В атестаті зазначалося: скільки навчався студент, у яких класах, які науки опановував, які мав успіхи; також оцінювалися його моральні якості та ставлення до товаришів-студентів. Важливим складником навчального

процесу вважали диспути, які поділялися на ординарні, де захищалися «малі дисертації», й урочисті, публічні, де студенти захищали свої філософські чи богословські дисертації перед опонентами.

Освіта в академії розглядалася не лише як набуття певної суми знань, але і як засіб формування національної свідомості, патріотичних почуттів, громадянської відповідальності, власної гідності. Виховні засади тут ґрунтувалися на давніх українських традиціях, християнській моралі, досвіді вітчизняної педагогічної думки й новітніх її досягненнях у західних країнах, які з'являються в епоху Відродження та Нового часу.

Багато працював над питаннями виховання молоді Петро Могила, свої роздуми із цього приводу він виклав насамперед у праці під назвою «Антологія, сиріч молитвы і поученія душеполезная. В душевну ползу спудеов и всіх благочестивих любомолитвених». Визначаючи мету створеної ним Лаврської школи, П. Могила записав: «Аби молодь у справжній побожності, у звичаях добрих і науках вільних навчена була». Ці поняття він розвинув в «Антології» в цілісну гармонійну систему виховання, завдяки якій учні залишали академію освіченими людьми, добре вихованими, вірними ідеалам Вітчизни й віри.

Отже, зберігаючи традиції українських братських шкіл, Києво-Могилянська академія своєю структурою, обсягом і змістом навчання відповідала вимогам, що ставилися перед європейською вищою школою. Академія стала своєрідним феноменом української культури XVII–XVIII ст., створила підвалини для подальшого розвитку вищої освіти в Україні.

Свічкарь А.
НТУ «ХП»

УТРИМАННЯ СТУДЕНТІВ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ У XVIII ст.

Успішне навчання студентів багато в чому залежить від рівня їхнього матеріального забезпечення. Для кожного студентського покоління цей рівень і засоби його досягнення різняться. Мені, студентці I курсу,

цікаво дізнатися, чим відрізнялось утримання студентів XVIII ст. від життя моїх сучасників.

Здобувати освіту багатьом студентам Києво-Могилянської академії доводилось у скрутних матеріальних умовах. Переважна більшість їх мала всі підстави іменувати себе «злиденною братією». Частина студентів – найбідніших і сиріт – академія забезпечувала гуртожитком (бурсою). Першу дерев'яну бурсу збудував у 30-і роки XVII ст. Петро Могила, другу – 1729 р. «коштом» митрополита Йосафа Кроковського. До нашого ж часу зберігся будинок бурси 1778 р., який неодноразово перебудовували (нині це Департамент доуніверситетської підготовки та приймальна комісія НаУКМА).

У старій бурсі, збудованій ще Й. Кроковським, були складні умови для життя. Від холоду, сирості й тісноти бурсаки часто хворіли й помирили. Іноді вони, щоб зігрітися, розбирали міську огорожу з великих дерев'яних колод і несли до бурси. Студенти не мали стипендії, тому в літній час наймалися на роботу. Іноді «спудеї» одержували копійки за участь у митрополичому хорі, читання псалмів і «втішних речей» над покійниками, складання панегіриків знатним особам. Але найбільша частина бурсаків просто просила милостиню. Найбільш надійним способом добування потрібних коштів були кондиції, коли студенти навчали дітей у багатих сім'ях і за це одержували плату харчами або можливість жити на квартирі у своїх учнів. Ще можна було заробити таким чином: 1) у бурсі утримували кількох жебраків, які підтримували студентів своїм «жебрацьким коштом», а за це студенти готували їх до вступу до академії; 2) дозволялося під час виконання завдань із латини викликати на змагання заможніших і не тільки товаришів; той, хто викликав, зазначав у зошиті, що він хотів би одержати в разі перемоги: свічку, зошит тощо.

Становище студентів, які жили в Малій бурсі (приміщення однієї з приходських церков Подолу), часто ускладнювалося недобррозичливим ставленням до них настоятелів і дяків. Але вже у другій половині XVIII ст. життя бурсаків покращилося: митрополит Гавриїл Кременецький заповів академії 58 425 руб. сріблом, і 1784 року із цієї суми було призначено щомісячну стипендію. Також, за розпорядженням протектора

академії С. Миславського, учням молодших класів почали варити щодня борщ, купили їм кожухи й чоботи. Дещо було зроблено для поліпшення становища лікарні: на утримання хворих виділяли по 3 коп. на день.

Отже, тільки невичерпна жадоба знань, мужність і наполегливість допомагали українській молоді долати на тернистому шляху науки не-ймовірні труднощі: злидні, голод, холод, хвороби, принизливе становище прохачів. І, порівнюючи становище студентів XVIII ст. зі студентами сьогодення, я розумію, що мені дуже пощастило навчатися в наш час!

Сафонова Е.
НТУ «ХП»

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ АБСОЛЮТИЗМ ГАБСБУРГІВ і ЙОГО ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НАПРИКІНЦІ XVIII ст.

Наприкінці XVIII ст. українські землі у складі Австрійської імперії здобули неоціненний досвід суспільно-політичних і соціально-економічних реформ, які змінили обличчя країни. Династія Габсбургів бачила в західноукраїнських землях насамперед джерело для поповнення державної скарбниці й армії. Але водночас вони під впливом складних внутрішніх політичних і соціально-економічних процесів та зовнішніх впливів змушені були подбати про забезпечення там хоча б елементарної соціальної справедливості й порядку.

Марія-Терезія та її син Йосиф II проводили «модну» тоді серед європейських монархів політику просвітницького абсолютизму. Політику абсолютизму (продукт просвітництва) було спрямовано на здійснення часткових реформ, аби пристосувати феодально-абсолютистський устрій до умов розвитку капіталістичних виробничих відносин. За його основу взято ідею «освіченого монарха», здатного перебудувати суспільство відповідно до порад філософів. Мета нової політики – покращити матеріальне становище населення, стабілізувати соціально-економічну ситуацію і зміцнити імперію, модернізувати управлінську систему (замінити місцеву шляхту на імперських чиновників). Реалізувати все це намагалися завдяки таким реформам, як: